

SECTION: MEDICAL SCIENCES.

SEKCJA: NAUKI MEDYCZNE.

How to cite: Savchenko, V., Buriak, O., Kharchenko, H., Kerestej, V., Pogrebniak, Y., & Bilyi, V. (2024). Assessment System of Domains and Categories in Forming the Competence of a Physical Therapist Based on the International Classification of Functioning, Disability, and Health. *International Conference on Science, Innovations and Global Solutions*. (pp. 76-82). Futurity Research Publishing. <https://futurity-publishing.com/international-conference-on-science-innovations-and-global-solutions-archive/>

Assessment System of Domains and Categories in Forming the Competence of a Physical Therapist Based on the International Classification of Functioning, Disability, and Health

Савченко В. М. ¹, Буряк О. Ю. ², Харченко Г. Д. ³, Керестей В. В. ⁴, Погребняк Ю. М. ⁵, Білий В. В. ⁶

¹⁻⁶Київський столичний університет імені Бориса Грінченка, Київ, Україна

Accepted: June 12, 2024 | **Published:** June 26, 2024 | **Language:** Ukrainian

Анотація. The purpose of the study was to develop and describe a system for the quantitative assessment of domains/categories of the International Classification of Functioning, Disability, and Health (ICF), suitable for forming and maintaining the competence of a physical therapist using the ICF. For assessing the health status and health-related conditions of a client/patient during the provision of rehabilitation care by a physical therapist, a system for evaluating ICF domains/categories is proposed. This system includes a list (table) and description (appendix) of assessment tools, a decision-making algorithm for the quantitative assessment of a

specific domain/category according to the standardized five-level ICF scale. The proposed system for evaluating ICF domains/categories is suitable for forming and maintaining the competence of a physical therapist using the ICF in daily rehabilitation practice.

Ключові слова: International Classification of Functioning, Disability, and Health; domain, category, assessment.

Вступ. Всесвітня Організація Охорони Здоров'я (ВООЗ) рекомендує використовувати Міжнародну класифікацію функціонування, обмеження життєдіяльності та здоров'я (МКФ), яка дозволяє формулювати реабілітаційний діагноз, описувати стан пацієнта виходячи із усіх складових здоров'я і пов'язаних з ним проблем, що обмежують життєдіяльність пацієнта (Міжнародна класифікація функціонування, 2021; International Classification of Functioning, 2001). В Порядку організації надання реабілітаційної допомоги у сфері охорони здоров'я, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 3 листопада 2021 р. № 1268, серед основних завдань фахівців з реабілітації в мультидисциплінарній реабілітаційній команді, зокрема фізичного терапевта, передбачається здійснення функціонального кодування за МКФ (Питання організації реабілітації у сфері охорони здоров'я, 2021). Вказане спрямовує фізичного терапевта на повсякденне використання доменів / категорій МКФ для оцінки стану здоров'я та станів, пов'язаних зі здоров'ям пацієнта, у своїй практиці, що, в свою чергу, потребує встановлення в кожному конкретному клінічному випадку кількості доменів / категорій, достатньої для прийнятного рівня опису функціонування пацієнта, та правильного застосування інструментів для їх оцінювання (Савченко, 2023).

Формування компетентності застосовувати МКФ фізичним терапевтом у своїй практичній діяльності передбачено стандартами вищої освіти МОН України як першого (бакалаврського), так і другого (магістерського) рівнів вищої освіти для спеціальності 227 Фізична терапія, ерготерапія. У стандарті першого (бакалаврського) рівня вищої освіти вказано на необхідність «тракувати інформацію про наявні у пацієнта / клієнта порушення за МКФ» серед нормативного змісту підготовки бакалавра, сформульованого у термінах результатів навчання, а у стандарті другого (магістерського) рівня «здатність визначати проблеми фізичної, когнітивної, психоемоційної, духовної сфер, обмеження заняттєвої участі пацієнта відповідно до МКФ» є обов'язковою спеціальною (фаховою, предметною) компетентністю спеціальності «227 Терапія та реабілітація». Тому, в освітньо-професійних програмах, за якими здійснюють підготовку фізичних терапевтів в університетах України, передбачено обов'язкове вивчення МКФ як такої та її використання для визначення різних проблем клієнта/пацієнта, пов'язаних з його здоров'ям.

Мета дослідження – розробити і описати систему кількісної оцінки доменів / категорій МКФ, придатної для формування та підтримки компетентності фізичного терапевта з використання МКФ.

Результати дослідження. В документах, що описують МКФ, вказано, що кожний структурний компонент МКФ складається з різних доменів, а в межах кожного домена – з категорій, які є одиницями класифікації (Міжнародна класифікація функціонування, 2021; International Classification of Functioning, 2001). Базовим поняттям при описі порушень в МКФ є відхилення. Воно використовується для відображення значимого відхилення від загальноприйнятих статистичних норм (тобто як відхилення від середньої популяційної величини, прийнятої в якості стандартної норми). Всі складові в МКФ визначаються кількісно з використанням однієї загальної п'ятирівневої шкали (Міжнародна класифікація функціонування, 2021; International Classification of Functioning, 2001).

В реабілітаційній практиці для оцінки стану здоров'я клієнта / пацієнта прийнято використовувати різні опитувальники, шкали і тести. Для полегшення такої оцінки нами створена система оцінювання доменів / категорій, які входять до реабілітаційного набору МКФ. Ця система містить два компоненти та алгоритм прийняття рішення про кількісну оцінку певного домену / категорії за уніфікованою п'ятирівневою шкалою МКФ.

Перший компонент — перелік інструментів оцінювання — поданий у вигляді таблиці і призначений для прийняття рішення фізичним терапевтом про те, який параметр та інструмент обрати для оцінювання того чи іншого домену / категорії в поточній клінічній ситуації, а також який обрати визначник (від 0 до 4) загального кваліфікатора на основі кількісних значень або якісних описів градацій шкали оцінювання. Ця таблиця містить:

- коди і назви доменів / категорій;
- визначення (предметна характеристика) доменів / категорій;
- назви параметрів (показників, ознак), які використовують для характеристики відповідних доменів / категорій;
- назви інструментів оцінювання (методів дослідження, опитувальників, шкал, тестів) для відібраних параметрів;
- якісний опис чи числове значення кожної градації уніфікованої п'ятирівневої шкали кількісної оцінки доменів / категорій відповідно з визначниками від 0 до 4 загального кваліфікатора (табл. 1).

Таблиця 1

Інструменти та параметри оцінювання доменів / категорій МКФ (фрагмент)

Код		Назва домену	Предметна характеристика домену	Інструмент оцінювання	Параметри оцінювання		
2-й рівень	3-й рівень				Назва параметру	Значення або опис градацій шкали	Визначники
b280	b2801	Біль в частині тіла	Неприємне відчуття, яке вказує на потенційне або фактичне пошкодження будь-якої структури тіла, що відчувається в окремій частині або частинах тіла	Візуальна аналогова шкала болю (ВАЗ) / Visual Analogue Scale (VAS)	Інтенсивність болю за візуальною шкалою, довжина лінії	0 см	0
						1-2 см	1
						3-5 см	2
						6-7 см	3
						8-10 см	4
						Вербальна описова шкала болю / Verbal Descriptive Scales	Інтенсивність болю за вербальною шкалою
				слабкий біль	1		
				помірний біль	2		
				сильний біль	3		
				дуже сильний або нестерпний біль	4		
				Числова рейтингова шкала болю / Numeric rating scale	Інтенсивність болю за числовою шкалою		
						1-2 бали	1
3-5 балів	2						
6-7 балів	3						
						8-10 балів	4

Другий компонент системи — опис інструментів оцінювання — поданий у вигляді додатку і враховує потребу фізичного терапевта ознайомитися в повному обсязі з інструментами оцінювання відібраних доменів/категорій, включаючи методики їх застосування. Опис інструментів оцінювання подано українською мовою і побудований таким чином, щоб можна було легко знайти для кожного домена/категорії необхідний інструмент його оцінювання. Він структурований за кодами і назвами доменів / категорій. Кожний структурний елемент опису містить:

- назву домену / категорії, що його починають;
- назву параметру, який характеризує відповідний домен / категорію;
- назву інструмента оцінювання українською та англійською мовами;
- вказівку на джерело, у якому наведений відібраний інструмент оцінювання;
- детальний предметний опис інструмента оцінювання, особливостей його застосування, опрацювання та інтерпретації отриманих результатів;
- шкала оцінювання для МКФ, якщо вона не співпадає з уніфікованою п'ятирівневою шкалою кількісної оцінки доменів / категорій (додаток 1).

Додаток 1

ОПИС ІНСТРУМЕНТІВ ОЦІНЮВАННЯ ДОМЕНІВ / КАТЕГОРІЙ РЕАБІЛІТАЦІЙНОГО НАБОРУ
МІЖНАРОДНОЇ КЛАСИФІКАЦІЇ ФУНКЦІОНУВАННЯ, ОБМЕЖЕННЯ ЖИТТЄДІЯЛЬНОСТІ ТА
ЗДОРОВ'Я (фрагмент)

Домен/категорія МКФ: b4550 Загальна фізична витривалість.

Параметр: Сприйняття фізичного навантаження за рівнем втоми.

Інструмент оцінювання: Модифікована шкала сприйняття фізичного навантаження за Боргом.

Джерело: Borg Rating Of Perceived Exertion [Інтернет]. Physiopedia. Retrieved from https://www.physiopeia.com/Borg_Rating_Of_Perceived_Exertion.

Переклад українською мовою: Бойчук Т., Голубєва М., Левандовський О., Войчишин Л. Основи діагностичних досліджень у фізичній реабілітації [навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів]. Л. : ЗУКЦ, 2010. С.176-177.

Шкала Борга слугує для суб'єктивної оцінки ступеня втоми пацієнта під час проведення проб з фізичним навантаженням.

Таблиця 2

МОДИФІКОВАНА ШКАЛА БОРГА

Бали	Ступінь втоми
6	Втома мінімальна
7	
8	
9	Втома дуже легка
10	
11	Втома легка
12	
13	Втома помірна
14	
15	Втома тяжка

16	
17	Втома дуже тяжка
18	
19	Втома максимальна
20	

Таблиця 3

Модифікована шкала оцінювання для МКФ

Опис градацій шкали оцінювання	Визначники
6-8 балів (немає втоми або втома мінімальна)	0
9-12 балів (втома дуже легка або легка)	1
13-14 балів (втома помірна)	2
15-18 балів (втома тяжка або дуже тяжка)	3
19-20 балів (втома максимальна)	4

Алгоритм описує послідовні дії фізичного терапевта під час прийняття рішення про кількісну оцінку доменів/категорій за уніфікованою п'ятирівневою шкалою МКФ.

1. У таблиці, де подано перелік інструментів оцінювання, фізичний терапевт за кодом та назвою знаходить потрібний домен / категорію та ознайомлюється з його характеристиками (переліком параметрів та інструментів оцінювання).

2. Якщо в таблиці необхідний домен / категорія має лише один параметр та інструмент оцінювання, то приступаємо до проведення обстеження, використовуючи вказаний діагностичний інструмент. Якщо домен / категорія має кілька параметрів та інструментів оцінювання, то відбираємо один чи кілька параметрів та інструментів, які найбільше підходять поточній клініко-реабілітаційній ситуації.

3. Якщо в таблиці для наведеного інструменту оцінювання не передбачено посилання на додаток з його описом, то в подальшому достатньо користуватися лише цією таблицею. Спочатку виконуємо необхідне обстеження, а потім опрацьовуємо та інтерпретуємо отримані результати дослідження і на основі поданого в таблиці опису градацій шкали оцінювання приймаємо рішення про ступінь проблеми пацієнта.

4. Якщо в таблиці для наведеного інструменту оцінювання є посилання на додаток з його описом, то користуємося цим додатком. Спочатку за вказаним кодом в цьому додатку знаходимо фрагмент, присвячений домену / категорії, а потім:

- ознайомлюємося з особливостями виконання тесту, функціонального обстеження чи застосування шкали, опитувальника;
- виконуємо необхідне обстеження;
- опрацьовуємо та інтерпретуємо отримані результати дослідження і на основі поданої в додатку шкали оцінювання для МКФ приймаємо рішення про ступінь проблеми пацієнта.

Загалом розроблена система оцінювання доменів/категорій МКФ містить близько 140 категорій 3-го та 4-го рівнів, які складають реабілітаційний набір. Вказана система наведена у навчально-методичному посібнику «Реабілітаційний набір Міжнародної класифікації функціонування, обмеження життєдіяльності та здоров'я в практиці фахівців із реабілітації»

(автори: В.М. Савченко, О.М. Полянничко, Т.М. Вінтонів, О.Ю. Буряк, В.В. Керестей, Г.Д. Харченко, 2024).

Висновки. Для оцінки стану здоров'я та стану, пов'язаного зі здоров'ям клієнта / пацієнта, під час надання реабілітаційної допомоги фізичним терапевтом запропонована система оцінювання доменів / категорій МКФ, яка включає перелік (таблиця) та опис (додаток) інструментів оцінювання, алгоритм прийняття рішення про кількісну оцінку певного домену / категорії за уніфікованою п'ятирівневою шкалою МКФ. Запропонована система оцінювання доменів / категорій МКФ придана для формування і підтримки компетентності фізичного терапевта з використання МКФ у повсякденній реабілітаційній практиці.

Список використаних джерел

ВООЗ. (2021). *Міжнародна класифікація функціонування, обмеження життєдіяльності і здоров'я*. Женева: ВООЗ. Retrieved from <http://moz.gov.ua/uploads/1/5262-dn20180523981dod1.pdf>

Кабінет Міністрів України. (2021). Питання організації реабілітації у сфері охорони здоров'я. Постанова від 03 листопада 2021 р. № 1268. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1268-2021-%D0%BF#Text>

Савченко, В. М., Харченко, Г. Д., Керестей, В. В., Буряк, О. Ю., & Погребняк, Ю. М. (2023). Методологічні особливості оцінювання доменів міжнародної класифікації функціонування, обмеження життєдіяльності та здоров'я, що використовуються у фізичній терапії, ерготерапії. *Rehabilitation & Recreation*, 14, 98-112.

World Health Organization. (2001). *International Classification of Functioning, Disability and Health*. Geneva: World Health Organization. Retrieved from <http://www.who.int/classifications/icf/en/>